

VITAZÁRÓ MEGJEGYZÉSEK

A „FÜSTÖLGŐ FALU”-HOZ

A „Füstölgő falu” című riport egyetlen termelőszövetkezet életét, gondjait, problémáit vizsgálta, de szerkesztőségünk úgy érezte, a benne felvetett problémák egyike-másika nem csak a foktőiek, hanem az egész magyar mezőgazdaság gondja, ezért érdemes mind a megvitatásra, mind a továbbgondolásra.

Irodalmi lapjaink általában kevesebbet foglalkoznak a mezőgazdasággal, mint amennyit ez a termelési szektor a népgazdaságban betöltött döntően fontos szerepe következtében megérdemelve. Noha az itt jelentkező problémák csak első pillantásra látszanak gazdaságiaknak, közgazdaságiaknak. Valójában mindannak, ami ma a magyar mezőgazdaságban történik, egész sor közérdeklődésre számot tartó emberi, társadalmi, politikai, szociális és kulturális vonatkozása is van. Ezek mindegyike érdemes az elemzésre, a megvitatásra.

Hatvani Dániel riportja elsősorban a mezőgazdaság úgynevezett „előregedését” elemezte, vitánkból viszont világosan kiderült, hogy az életkori probléma, és ezzel összefüggésben a mezőgazdasági munkaerő-helyzet jövőbeni alakulása *egész sor fontos tényező függvényeként jelentkezik*. Nyilvánvalóvá vált az is, hogy a kérdésre adandó válasz (válasz arra, hogy vajon „elnéptelenedik-e” az elkövetkezendő években a magyar mezőgazdaság, tényleg megoldhatatlan-e a munkaerő-utánpótlás gondja?) csak az első pillantásra látszik-látszott lesújtónak, a helyzet pedig kilátástalannak. *Igenis van megoldás — kezdve a helyes jövedelemelosztási formák kialakításán a tanyakérdés reális és differenciált megoldásán át egészen a fokozott gépesítésig, a helyes árpolitikáig stb.*

Tisztában voltunk azzal, hogy a „Füstölgő falu”-hoz kapcsolódó vitánk sem: méreteiben, sem funkciójában nem alkalmas arra, hogy kialakítsa és megfogalmazza a megoldás egyedül helyes receptjeit. De úgy gondoltuk, nem haszontalan a helyzet reális feltérképezése, a problémák, gondok körüljárása, több oldalról való megvilágítása, a megoldással kapcsolatos — esetleg egymással felelő — nézetek, álláspontok ismertetése, és az egy-egy kérdéssel összefüggő vélemények részletesebb kifejtése.

Elég sok tévhit él ma is még a közvéleményben a magyar mezőgazdasággal kapcsolatban. Azok közül, akiket e kérdéskomplexum érdekel, sokan nem ismerik a tényleges helyzetet, a mezőgazdasági munkaszervezés, árutermelés specifikus kérdéseit, az ár- és bérpolitika mezőgazdaságban való realizálódásának jelenlegi eredményeit és ellentmondásait, és egyáltalán: a mezőgazdaságnak a népgazdaság egészében elfoglalt helyét, szerepét; azt, hogyan függ össze a mezőgazdasági termelés fejlődése életszínvonalunk alakulásával, mit jelent a mezőgazdasági termékek exportja devizagazdálkodásunk szempontjából, milyen az ipari és mezőgazdasági export egymáshoz viszonyított aránya stb.

E kérdések nem mindegyikét érintettük, de a kép, mely vitánk során lapunkban felrajzolódott, *eléggyé részletes és sokoldalú*. Arra mindenféleképp alkalmas, hogy megismertesse az olvasót néhány döntően fontos vonatkozással. Hiszünk, hogy az ilyenfajta „ismeretterjeszés”: feladatunk. Hiszen a folyamat lényege és iránya szerint *formálja, formálhatja a közgondolkodást*, a mindennapi életünkkel összefüggő fontos politikai, társadalmi, gazdasági kérdések — melyek mindegyikének „irodalmi” vonzása is van — iránti érdeklődés felkeltését, ébren tartását.

Vitánk időpontjában jelent meg a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának a gazdasági mechanizmus reformjáról szóló határozata, mely részletesen foglalkozik a mezőgazdaság jelenlegi helyzetével és továbbfejlődésének lehetőségeivel. Az országgyűlés legutóbbi ülészakán is sok szó esett ezekről a kérdésekről.

A lapunkban megjelent hozzászólásokat áttekintve nyilvánvalóvá válik, hogy *cikkiróink lényegében ugyanabban az irányban keresték-keresik a kibontakozás, a továbblépés útját, amerre a határozat és a határozattal kapcsolatos reflexió mutat:*

„A felvásárlási árszínvonal emelésével lehetővé kell tenni a mezőgazdasági termelőszövetkezetek önálló gazdálkodásának megszilárdítását, a jövedelemelvonás és az állami támogatás rendszerének átalakítását.” — „A termelőszövetkezetekben a személyi jövedelmek színvonala, a jövedelemelosztás és a munkadíjazás formái változatosak. A jövedelemelosztás formáinak megválasztása az egyes szövetkezetek belső ügye. Arra kell azonban törekedni, hogy a termelőszövetkezeti tagok jövedelme (amelyet a szövetkezet a részesedési alapon tervez meg) két részre oszódjon: a) a munkadíjra (vagy más szóval az évközi, a szövetkezet által garantált részese-

désre), b) az év végi kiegészítő részesedésre. A gyenge termelőszövetkezeteket az állam támogatással tegye képessé arra, hogy tagjaiknak — a közös munkában való részvétel mértékétől függően és ennek előmozdítására — az adott viszonyoknak megfelelő munkadíjat fizethessenek.” — „A termelőszövetkezetek számára lehetővé kell tenni számos szolgáltató tevékenységet is (például gépjávitás, karbantartás, fuvarozás stb.)” — „A szövetkezeti jelleg megtartása mellett erősíteni, fejleszteni szükséges a vállalatserű gazdálkodást.” — „A gazdaságirányítási rendszer reformja segítse elő a háztáji gazdaságok indokolt méretű differenciált fejlesztését.” (Részletek az MSZMP KB a gazdasági mechanizmus reformjáról szóló határozatából.)

„A mezőgazdaság munkaerő-ellátását javítja az a körülmény, hogy a tervidőszakban munkába lépő fiatalok évfolyamai nagy létszámúak, és így a mezőgazdaságot életpályának választó fiatalok számának növelésére megvan a reális lehetőség. Ehhez azonban mind a termelőszövetkezeteknek, mind az állami szervezeteknek széles körű gazdasági intézkedéseket kell tenniük. Ezek között igen jelentős a termelőszövetkezeti tagok egyenletesebb — jövedelmüket is emelő — foglalkoztatása, részben azért, hogy az eddigieknél fokozottabb lehetőséget fogunk nyújtani a mezőgazdasági üzemekben termelt nyersanyagok helyi feldolgozására és közvetlen értékesítésére.” (Részlet Ajtai Miklósnak az országgyűlés legutóbbi ülészakán elhangzott előadói beszédéből.)

„A mezőgazdaságban kialakult munkaerőhelyzet javítása céljából nagyobb gondot kell fordítani a fiatalok visszatartására. Falusi ifjúságunk nagy része városba törekszik, pedig a korszerű nagyüzemi gazdálkodás kiépítésével a mezőgazdaságban is mindinkább olyan feltételeket kell és tudunk is teremteni, amelyek nem rosszabbak annál, mint amit az iparban, az építőiparban vagy a népgazdaság más területein találhatnak fiataljaink. Ma már mind több az olyan szövetkezet, ahol a kereset is megfelelő. Ezért hasznos lenne, ha szövetkezeteink vezetői, a pártszervezetek, a falusi KISZ-szervezetek többet tennének azért, hogy a fiatalok otthon érezzék magukat a szövetkezetben. Fiataljaink pedig az általános iskola elvégzése után kapcsolódjanak be minél többen a mezőgazdasági munkába. A mezőgazdaságban is szükség van a legkülönbözőbb szakmákban tanulókra, s nem járnak rosszul azok, akik ezt a pályát választják. Nagyüzemeink segítsék elő a középiskolát elvégző, de tovább nem tanuló fiatalok elhelyezkedését is, törődjenek foglalkoztatásukkal. (Részlet Fehér Lajosnak az országgyűlés legutóbbi ülészakán elhangzott hozzászólásából.)

Mindezek ismeretében is úgy érezzük, hogy vitánk nem volt hiábavaló, s a maga módján, a maga sajátos eszközeivel — ha kis mértékben is, de — hozzájárult a vitatott kérdések tisztázásához. Az, hogy most pontot teszünk az eszmecsere végére, nem jelenti azt, hogy a problémakörrel az elkövetkezendőkben nem kívánunk foglalkozni. Szükségesnek tartjuk ezután is olyan írások közlését, amelyek valamilyen formában a mezőgazdaság aktuális kérdéseivel foglalkoznak — tehát tudósítanak az életéről, a fejlődés eredményeiről és nehézségeiről, érzékeltetik a mozgás, társadalmunk mozgásának folyamatát.